

MAGYAR-HOLLAND SZEMLE**TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP**

A „MAGYAR-HOLLAND TÁRSASÁG” HIVATALOS LAPJA.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VIII., ÜLLŐI-UT 4 SZ
TELEFONSZÁM: 38-4-90.

„Magyar-Holland Társaság” tagjai díjmentesen kapják.

Megjelenik havonta.

Willem Mengelberg.

Nagy zenei eseménye volt a magyar művészeti életnek, Willem Mengelbergnek, a világhírű hollandi karmesternek bemutatkozása a magyar filharmonikusok élén. Mengelberg ugyanis a zenei világnagyságok között is első helyet foglal el és a magyar zenei kultúra

Willem Mengelberg.

kitüntető megbecsülését jelentette részéről, hogy nem a maga jól kipróbált muzsikusaival vendégszerepelt nálunk, hanem karmesteri zsenijét egy előtte ismeretlen zenekar élén érvényesítette.

Willem Mengelberg ma 63 éves, energikus, férfias jelenség. A kölni konzervatóriumban végezte zenei tanulmányait. A luzerni szimfonikusok már 21 éves korában első karmesterüknek hívták meg. 1895-ben mutatkozott be először óriási sikerrel Hollandiában,

az amsterdami Concertgebouw zenekarának élén és azóta vezetője, nagy tanítómestere ennek a világhírű együttesnek. Hosszabb időt töltött az Egyesült Államokban és a newyorki filharmonikusokat sokáig vezényelte. Toscanini az ő ajánlatára került a társaság élére. 1907-ben a frankfurti híres „Museum-Konzert“-ek állandó vezénylését is elvállalta, ugyanakkor Londonba is meghívták. Néhány esztendeig tehát három város reprezentatív zenekarának állandó karmestere volt, de Oroszországban és az Egyesült Államokban is vezényelt egész ciklusokat. A Concertgebouw zenekarával tartott nagy németországi körútja 1929-ben az ünneplések szakadatlan sorozata volt. Még ugyanabban az évben nagy sikerrel vezényelt Rómában, Londonban és Párisban is.

Mengelberg nemcsak a világ egyik legnagyobb dirigense, hanem egyúttal a hollandi zeneélet megteremtője is. Az operaházzal nem rendelkező hollandusoknak a Parsifalt oratórium formájában mutatta be. Mengelberg a newyorki Columbia egyetem díszdoktora, számtalan kitüntetés tulajdonosa és fellépései ünnepet jelentenek a zenei világban.

A magyar zenei kultúrához számos vonatkozások fűzik. Liszt Ferenc zsenijének régi rajongója, a nagy magyar mester összes szimfonikus költeményeit előadta a Concertgebouw zenekarával. A „Les Preludes“-nek — kiváló tekintélyű zenekritikusok megállapítása szerint — ő a leghivatottabb interpretátora. Dohnányi Ernőhöz őszinte barátság fűzi, Kodály Hány Jánosát pedig — a magyar bemutatót is megelőzve — ő vezényelte Amsterdamban és utána nyomban Newyorkban is. A Psalmus Hungaricust is bemutatta a két városban. Amsterdamban Mengelberg léptette fel Dohnányi Ernőt, Bartók Bélát, Földesy Arnoldot, Durigo Ilonát, Anday Piroskát, Rubinstein Ernát, Bokor Juditot, Kilényi Eduárdot, Mérő Jolánt és más magyar tehetségeket.

Az idei salzburgi ünnepi játékokat Mengelberg nyitotta meg s ez alkalommal a bécsi filharmonikusok ünnepélyesen meghívták egy zenekari hangverseny dirigálására. Ez a vendégszereplés nemrég zajlott le és újabb babérokat szerzett a nagy hollandi dirigensnek.

Mengelberg — budapesti útja előtt — így nyilatkozott egy nagy hollandi lap tudósítója előtt:

— Budapesti utam elé rendkívül nagy érdeklődéssel tekintek. A magyar filharmonikusoknak nagy tisztelője vagyok s már többször gyönyörködhettem nagyszerű játékokban, nagy örömmre szolgál tehát, hogy most éppen a magyar filharmonikusok élén mutatkozhatom be a budapesti közönségnek. Budapesten egyébként a salzburgi programot ismételjük meg. Bach, Beethoven és Csajkovszky szerepel a műsoron.

Elmondta még Mengelberg, hogy miként ismerkedett meg a magyar népdallal. Egy newyorki barátja egyszer azzal lepte meg, hogy egy tiszteletére rendezett vacsorán magyar cigánybandát lép-

tetett fel. Ezt a kedves meglepetést — Európába visszatérve — sokszor emlegette barátai előtt. És egyszer, egy amsterdami születésnap vacsorán, hirtelen megszólal mögötte egy cigánybanda. Vörös Elek primás egész este szebbnél szebb magyar nótákat húzott a fülébe.

A megérkezés.

Mengelberg november hó 7-én az esti bécsi gyorsvonattal érkezett Budapestre, hogy a filharmoniai zenekar november 12-iki rendkívüli hangversenyét vezényelje. Fogadtatására a keleti pályaudvaron megjelentek J. Clinge *Fledderus* hollandi főkonzul, Jan

Mengelberg fogadtatása a Keleti p. u.-on.

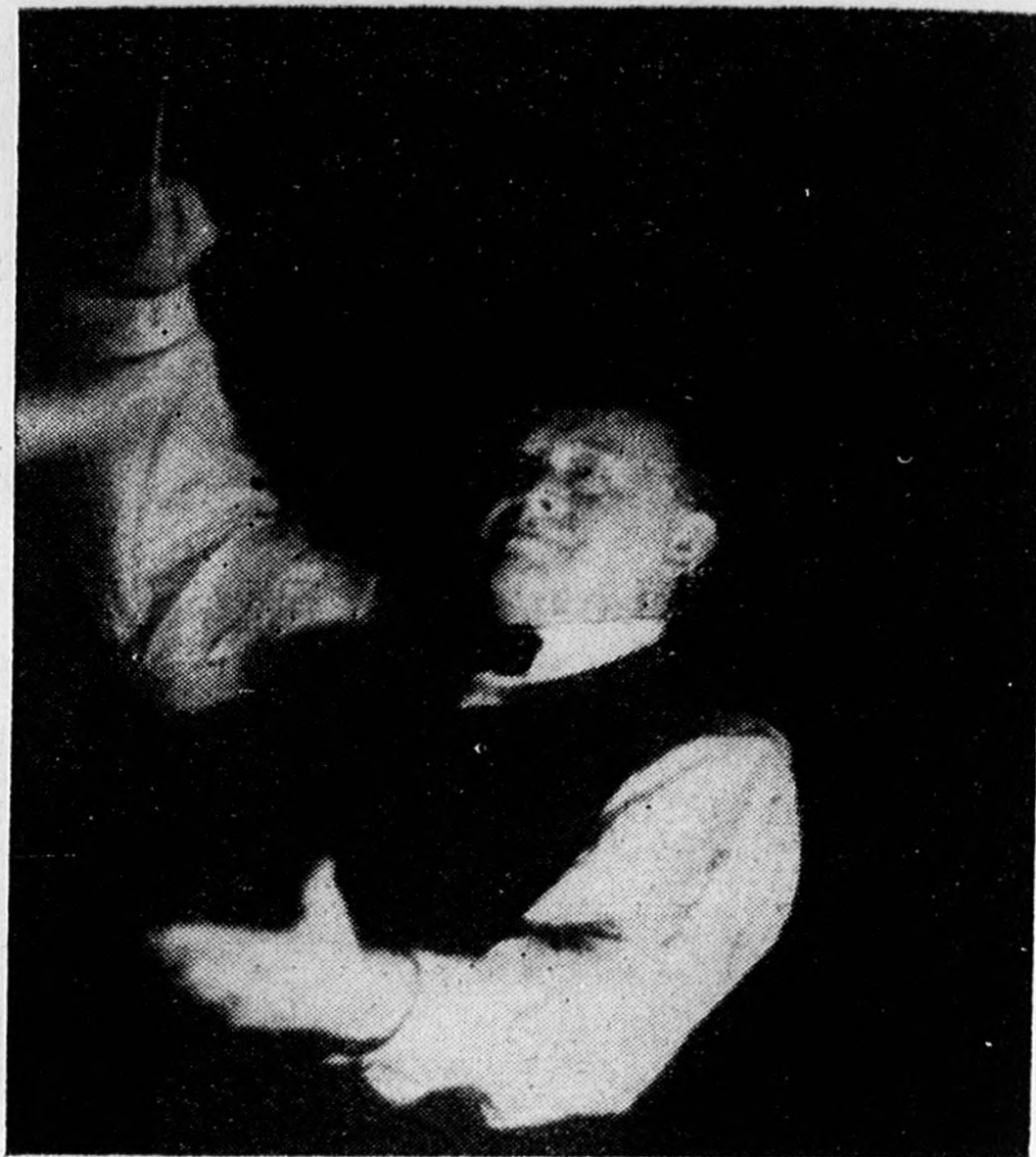
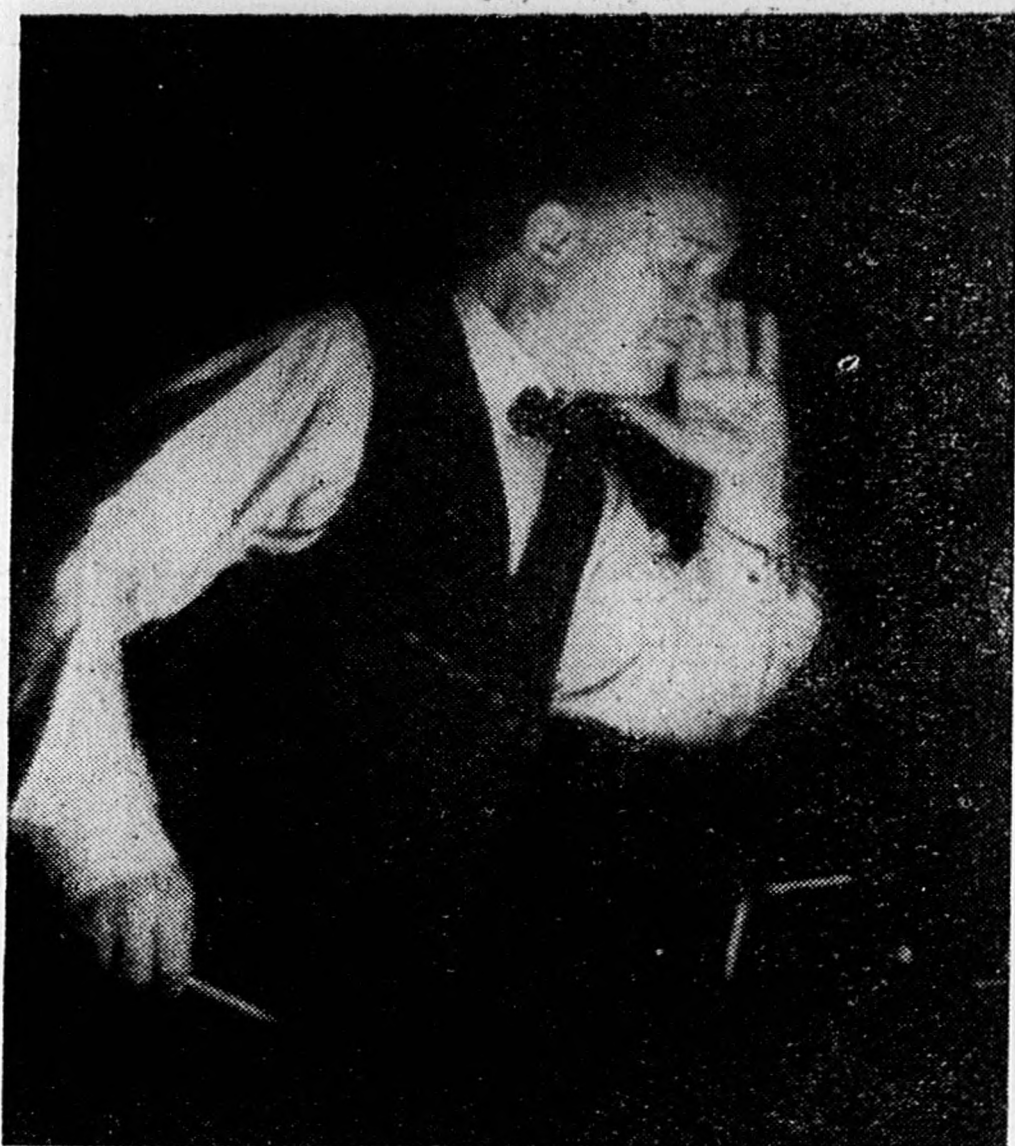
Vreede hollandi alkonzul, a Magyar-Holland Társaság néhány tagja, a filharmoniai zenekar vezetősége és a koncert rendezősége. Mengelberget *Fledderus* főkonzul üdvözölte szívélyesen, majd *Vreede* alkonzul fejezte ki örömét, hogy a magyar fővárosba el látogatott. A kiváló karmester szívélyesen elbeszélgetett a fogadására megjelent urakkal.

Zenekari próbák a filharmónikusokkal.

Mengelbergnek a magyar filharmónikusokkal tartott próbái bizonyosságai voltak annak, hogy dirigens és zenekar a nagy mesterek szeretetében és megértésében lelkes szerettel találkoztak.

A kiváló dirigens egy ujságíró előtt a következő nyilatkozatot tette:

— Ki kell jelentenem, hogy a Filharmoniai Társaság orkesz-

Mengelberg próbál.

tere, melyről már sok szépet hallottam, már az első próbán meglepett nagyszerű színvonalával.

Majd úgy nyilatkozott, hogy a zenekar olyan kiváló technikai tudást és iskolázottságot mutat, hogy szinte párját ritkítja. Ez nagyon kellemes meglepetés volt számára.

A hollandi követ sajtóteája.

G. J. van Hoorn hollandi királyi követ november hó 9-én délután 5 órakor, a Magyar-Holland Társaság helyiségében, délutáni teára hívta meg a budapesti lapok zenei tudósítóit, a fil-

Mengelberg van Hoorn hollandi követ sajtóteáján.

Sajtótea.

harmoniai társaság vezetőit és a koncert rendezőségét. A házigazdán kívül Vreede János hollandi alkonzul és a Magyar-Hollandi Társaság titkársága fogadta a vendégeket és mutatta be a megjelenteket van Hoorn követnek és Willem Mengelbergnek.

Mengelberg a teadélutánan a legkedélyesebb hangulatban, közvetlen szeretetreméltósággal beszélgetett el az újságírókkal és sok érdekes dolgot mondott.

Egy hírlapíró kérdésére, van-e a hollandi népnek sajátos, jelentős muzsikája, így felelt:

— Természetesen. Hiszen már a régi hollandi festők művein látható, mennyire rajong a holland nép a zenéért. De muzsikája annyira sajátos, karakteres és primitív, hogy nem válhatott olyan internacionálissá, mint például a magyarok cigánymuzsikája.

Mengelberg autogrammot ad.

Elmondta, hogy egyik legszebb élménye 16 éves korában volt, amikor Liszt híres tanítványával, D'Alberttel a Don Juan fantáziát játszották eredeti kézzongorás átiratban.

Brahms, Mahler, Rubinstein személyes ismerősei voltak.

— Ott voltam — mesélte —, mikor Mahler, kevéssel halála előtt nyolcadik szimfoniáját mutatta be Bécsben. Nagyon kifárasztották és elkészerítették a próbák s elégedetlen volt az előadással. Hangverseny után bementem hozzá. Kimerülten ült egy karosszékekben. Mikor hozzá léptem, hirtelen megragadta kezemet és merőn a szemembe nézett.

— Kérem Önt, dirigálja majd a műveimet, — suttogta szinte lázasan.

— Mondanom sem kell, hogy minden tölem telhetőt megtettem Mahler mesterművei érdekében.

Nagy elismeréssel nyilatkozott Telmányiról, Durigo Ilonáról és Basilides Máriáról, akik hangversenyein, mint szólisták szerepeltek. Majd elragadtatással említette Kodály és Bartók műveit és közölte, hogy két év múlva Hollandiában is megrendezik a jubilánis Liszt-évet.

A hangverseny.

Nagy és előkelő közönség jelent meg a november hó 12-én, a Városi Színházban megtartott hangversenyen. A jobboldali prosceniumpáholyban József királyi hercegék ültek. Ott voltak a többek között G. J. van Hoorn hollandi követ feleségével, Fledderus hollandi főkonzul és Jan Vreede alkonzul feleségeikkel, Petri Pál államtitkár és családja, ifj. Wlassics Gyula báró, Ugron Gábor, Kodály Zoltán és felesége, Scitovszky Béla volt belügymiszter, Hubay Jenő, Sipőcz Jenő polgármester és felesége, Hege-

Hangverseny a Városi Színházban.

düs Loránt volt pénzügyminiszter, Tóth István és Korányi Sándor báró egyetemi tanárok, Biró Pál és családja, Fellner Alfréd, Herzog András báróék, Ullmann István miniszteri tanácsos, a hollandi kolónia nagy számban.

Mengelberg műsorát klasszikus és romantikus szerzők műveiből állította össze. Elsőnek Bach János Keresztély B-dur szimfoniáját vezényelte, amelynek külön érdekessége volt, hogy hosszú évtizedek óta első alkalommal került előadásra Budapesten. Majd Beethoven örökszép VI. Pastorale szimfoniáját adták elő a filharmonikusok. A hangverseny befejező részében Csajkovszky egyik kevésbé ismert szimfoniája, az Opus 64. V. e-moll hangzott fel.

A hangversenynek rendkívüli sikere volt és befejezésével a közönség tombolva ünnepelte a világhírű dirigenszt és nagyszerű teljesítményét.

Szemelvények a fővárosi sajtó közleményeiből.

Ujság:

Mengelberg dirigálásának nagyszerűsége abban is megnyilvánul, hogy a melódikus részeket nemcsak a szólamvezető, szóval a melódiát játszó hangszerek hozzák melegen és előmlően, hanem a kísérő hangszerek is.

Mengelberg tényleg olyan nagykaliberű karmester, mint maga Toscanini, de művésztemperamentuma közvetlenebb és magávalragadóbb, mint a nagy olasz mesteré.

Nemzeti Ujság:

Nem szállunk perbe a hollandusokkal, vajjon kit illet meg az elsőség azok közül, akik a zenevilág élén forgatják a karmesteri pálcát a Toscaninik, Bruno Walterek, Weingartnerek, Furtwaenglerok, Clemens Krausok és mások sorában, de tagadhatatlan, hogy Willem Mengelberg olyan nagytudású zenei egyéniség, akit kétségkívül megillet a hely a legelsőek között.

Pesti Hirlap:

Ósei, élő rokonai között sok az építész, apja a kölni dóm renovátora. Ő is építész a zenei tomácsolásnak. Nagy a tervezésben. A Pastoral szimfonia beethoveni természetlátomásáról például nagyvonalú, izzó vérmérséklettől fűtött elképzelése van. De nem kevésbé nagy a kivitelben, mert elképzelésének megvalósulását nem bízza a véletlenre: óriási tudás, rengeteg tapasztalat, páratlan céltudatosság birtokában, a fenkölt mesteremberek palléralázatával faragja ki a zenei építmény minden szervesen egybefüggő darabját a hatalmas tartópillérektől a legfinomabb köcsipkéig.

Pesti Napló:

Mengelberg győzelmes formáló erejének titka: ez a művész teljes életet tud élni művészetében. Az élet végtelen háborgását, az érzelmek labirintusát egy egész ember klasszikus belső nyugalomával, fölényes önérzetével tudja felmérni. Sehol sincs lyuk ennek a zenének szöttezésén, nincs benne egyetlen felbomló, szétfosló fonál sem.

Magyar Hirlap:

Most a megismerés a lelkesedésig fokozta a megbecsülést. Mengelberg igen nagy és zajos sikert aratott pompásan játszó filharmonikus zenekarunk élén. Mengelberg nagy karmesteri egyéniség. Hogy felfogása nagyvonalúsága mellett a legapróbb részletbe is belehatol, hogy leszűrt technikája mindent bravúrosan megold, az csak természetes. De szuggesztivitása, amellyel az orkeszterből minden szándékát és a zenekar maximális teljesítőkéességét kihozta, mutatja kivételes személyiségét.

Magyarság:

Mengelberg nálunk is muzsikát teremtett, igazi muzsikát. Végtelenül egyszerű, de nagyon mélyreható eszközökkel. Nem pózol, parancsolgat és fitogtatja, mennyire az ő akaratát kényszeríti rá a zenekarra. Valahogyan mégis úgy történik minden, ahogy ő elgondolja.

Budapesti Hirlap:

Minden hangkép, amit Mengelberg pálcája elővarázsol a zenekarból, szinte megfoghatóan plasztikussá válik.

Uj Magyarság:

Mengelberg művészeténél is — mint Toscaniniénál — az élet lelke lüktet. Minden hang, mely a partitúrában Csipkerózsika álmát alussza, bűvös pálcája érintésére felébred és folytatja az életét.

Pester Lloyd:

Im Konzertsaal lernt man Mengelberg hoch-, am allerhöchsten schätzen, im Probesaal lernt man ihn lieben. Da waltet ein gütiger Vater über seine Kinder. Nicht die Spur von Überhebung, die doch in diesem Fall garnicht so ungerechtfertigt wäre. Was er spricht, ist das ABC des Musizierens und zugleich auch der Musizierweisheit letzter Schluss.

Fogadás a hollandi követnél.

A hangversenyt megelőző napon, november hó 11-én G. J. van Hoorn hollandi követ a Ritz-szállóban lévő lakásán fogadó délutánt rendezett nagy honfitársa tiszteletére. A résztvevők névsorát alább közöljük:

Homan Bálint dr. kultuszminiszter, gróf Zichy Domokos és

A hollandi követ teadélutánja.

felesége, gróf Zichy Rafaelné, báró Villani Lajos és felesége, báró Wlassics Gyula, J. Clinge Fledderus és felesége, Jan Vreede alkonzul és felesége, Van der Boon Dina, Fleischer Antal, a Magyar Királyi Operaház karmestere és felesége, Ferencsik János operaházi karnagy, dr. Petrovics Elek, a Szépművészeti Múzeum igazgatója, dr. Petri Pál államtitkár és felesége, Kodály Zoltán és felesége, Hubay Andor és felesége, Radnay Miklós, az Operaház igazgatója és felesége, Dömötör Lajos, a Filharmoniai Társaság alelnöke, G. Nijpels hollandi szerkesztő és felesége, Kun Imre, Jemnitz Sándor, Hubermann János.

Mielőtt a teát felszolgáltatták, az előkelő vendégek magas színvonalú zene mellett szórakoztak. Fischer Anny zongorázott, Fenyves Ervin Lóránt, Hubay kedvenc tanítványa hegedült, Nógrádi Ilona énekszámokat adott elő. A vendégek a legkitünőbb hangulatban sokáig maradtak együtt.

A Filharmoniai Társaság vacsorája.

A hétfői nagyszerű hangverseny után a Filharmoniai Társaság látta vendégül Mengelberget egy, a Newyorkban rendezett vacsorán, ahol a többek között megjelentek: G. J. van Hoorn hollandi követ, J. Clinge Fledderus hollandi főkonzul, báró Villani Lajos és felesége, Kodály Zoltán és felesége, Fischer Annie édesanyjával, Dömötör Lajos, Nypels hollandi szerkesztő és a felesége, Van der Boon Dina. A vacsorán Mengelberg hálás köszönetét fejezte ki a szíves fogadtatásért és a zenekar kiváló közreműködéséért. Igéretet tett, hogy mielőbb vissza fog jönni Budapestre. A zenekar nevében Dömötör Lajos alelnök köszönte meg Mengelberg szép elismerő szavait. Majd a hollandi követ emelkedett szólásra, kiemelve Mengelberg és a magyar muzikusok találkozásának jelentőségét.

A hollandi követ felköszönti Mengelberget.

Mengelberg budapesti vendégszerepléséről.

Willem Mengelberg Hollandiába való visszautazása folyamán Bécsben érdekes nyilatkozatot tett budapesti vendégszerepléséről.

— Nem hiába vágytam az évek hosszú során át Budapest után, a magyar főváros nagyon kellemes hatással volt reám. Februárban, mikor Mahler „Lied von der Erde“-jét vezényelem Bécsben, újra ellátogatok Budapestre. Igen örültem, hogy a magyar zeneélet vezetőivel is megismerkedhettem, de legnagyobb élmény volt számomra a pompás magyar filharmonikus zenekar. Ugy érzem, hogy a Városi Színházban komoly sikerünk volt. A zenekar nagyszerűen követett. Szívvel-lélekkel együtt éreztem magyar zenésztársaimmal és örülök, hogy ezt a szép estét a rádió keresztül Hollandiában, honfitársaim is hallhatták.

Bankett a Newyorkban.